

Юлія ЮРЧУК

Serhy Yekelchuk. *The Conflict in Ukraine. What everyone needs to know*
(Oxford University Press, 2015)

У своїй книжці «The Conflict in Ukraine. What everyone needs to know» («Конфлікт в Україні. Що потрібно знати кожному») Сергій Єкельчик дає відповіді на найактуальніші запитання, на які доводиться відповідати найрізноманітнішим експертам з вивчення України і регіону відтоді, як почалися протести на Майдані у листопаді 2013 року, а також у ході війни, яку вже стало прийнято називати евфемізмом «українська криза». Найочевидніші переваги цієї книги в тому, що її написав один із найкращих істориків, які досліджують Україну, і що написана вона не лише для істориків чи академічної спільноти, а для широкого кола читачів, які, можливо, ніколи нічого не чули про Україну, але які б хотіли розібратися, чому в цій країні сталися події, про які почали писати всі світові ЗМІ наприкінці 2013 року. Отже, в цій книжці Сергій Єкельчик пояснює Україну світові, до того ж робить він це у досить стислій формі: виклад менше ніж на 200 сторінок.

Оскільки книжка розрахована на широке коло читачів і має радше енциклопедичну мету, вона має дуже чітку структуру, де кожна з п'яти глав присвячена цілком конкретним запитанням, починаючи з того, чому Майдан називається Майданом, і закінчуючи тим, чому Росія анексувала Крим і чому в неї не вийшло анексувати Донбас або чи можемо ми стверджувати, що українська криза стала початком нової Холодної війни. Хоча Автор також звертається до історичних запитань про Київську Русь чи про ситуацію в Україні під час Другої світової війни, більше половини книжки присвячено пострадянській історії України та нагальним проблемам, які постали перед країною фактично після завершення Євромайдану, – анексія Криму та війна на Донбасі. Отже, перед нами своєрідний «експрес-курс» з історії України у формі «питання і відповіді» з основним фокусом на останніх трьох десятиліттях цієї історії. Як пише сам Автор, головна тема книжки – це національна та громадянська ідентичність в Україні та її постійна динаміка, тож читач стежить, як формувалася ця ідентичність упродовж століть, як різні державні утворення, різні імперії, до складу яких входили території, які зараз є Україною, впливали на населення, яке там жило.

Крім того, що Автор висвітлює історичний контекст, який може пояснити ситуацію, котра склалася в Україні зараз, він також намагається відповісти на

поширені на заході міти про Україну, які часто повторювалися у висвітленні подій на Майдані та після нього. Сергій Єкельчик, зокрема, неодноразово підкреслює, що Євромайдан не був етнічним конфліктом, як його часто намагаються показати, а що він був зіткненням різних політичних моделей та концепцій громадянства; так само, як і війна на Донбасі не боротьба етнічних українців з етнічними росіянами, а набагато складніший конфлікт різних бачень майбутнього, які мобілізують локальні та російські сили, що підживлюють певні геополітичні уявлення. Причому в цих уявленнях «відродження» Російської імперії є набагато ефективнішим рушієм, ніж ностальгія за радянським минулим, яку підтримували старі локальні еліти з Януковичем включно. Автор також спростовує закиди, пов'язані з різними теоріями змови щодо причетності Заходу в організації Помаранчевої Революції чи Євромайдану або щодо розстрілу протестувальників на Майдані російськими спецслужбами (с. 112–114).

Звісно, Автор як історик висвітлює основні питання, пов'язані з історією України, і такі, що часто спричинюють непорозуміння у міжнародних контекстах, наприклад, про начебто «російськість» Київської Русі, зазначаючи, що за часів Русі ще не було мови ні про Україну, ані про Росію. Так само він згадує про тисячолітню історію Криму, в яку «російський» елемент прийшов відносно нещодавно: коли Російська імперія приєднала Ханат 1783 року. Автор також присвячує окрему частину книжки історії Донбасу і пояснює, як цей регіон став по-своєму унікальним в Україні, маючи найбільшу частку населення етнічних українців, які рідною мовою називають російську, що вказує на особливості культурної асиміляції в цьому регіоні. Окремо Автор зазначає, що Новоросія, про яку почали говорити в так званих республіках «ДНР» та «ЛНР», насправді не має нічого спільного з історичною Новоросією, яка існувала лише короткий період (упродовж 1764–1802 та 1822–1874 рр.) і не мала в своєму складі ті землі, які називають сепаратисти і Володівір Путін (с. 118). Ці відомі для істориків факти часто залишаються поза межами знань журналістів, політичних експертів, а також політиків, які через своє незнання історії маніпулюють смислами і продукують викривлену картину дійсності (дехто, звісно, робить це свідомо, але це вже інша тема дискусії).

Сергій Єкельчик звертає нашу увагу не лише на українську ситуацію, він нам пропонує розглянути Україну в ширшому контексті: як лише одного з гравців на світовій арені. У такому світлі український конфлікт перестає бути суто «українським», тому і його розв'язок слід шукати в ширших міжнародних рамках: «локальна робота з миротворення в Україні є глобальним питанням», – пише Автор (с. 166). Аналізуючи дії Росії щодо країн, які росіяни сприймають як «ближнє зарубіжжя», Автор доходить висновку, що Росія навряд чи має на меті «кримський сценарій» щодо тих частин Донбасу, які підконтрольні наразі сепаратистам. Для Росії утримання «замороженого конфлікту» на кшталт Трансдністрії видається більш бажаним, адже через це Україна не зможе стати членом НАТО. Як

показує досвід двох останніх років, Мінські угоди навряд чи можна назвати вирішенням «української кризи», оскільки вони не влаштовують загалом ані Україну, ані сепаратистів. Автор також згадує про дії Заходу щодо України, вказує на роль санкцій, які ввели країни ЄС та США проти Росії, а також звертає увагу на вимоги, що їх висувають західні партнери до України – економічні та політичні реформи, на які не завжди легко погоджуються українські політики. Це вказує на ще одну важливу проблему – досить складно реформувати систему, яка потерпає від корупції та застарілих методів управління, навіть якщо революції приводять до швидкої зміни режимів, як, наприклад, під час Помаранчевої революції. Після Євромайдану Україна постала перед ще складнішими випробуваннями, ніж після революції 2004 року. Якщо в першому «постмайданному» скликанні Кабінету міністрів, наприклад, ми бачили багато нових людей, то до 2017 року багато хто з цих нових лідерів покинув свої державні посади, розчарований неможливістю реформувати систему.

Отже, ця книжка дає у доволі стислій формі знання про Україну, які необхідні кожному, хто намагається зрозуміти, що відбувається в цій країні. Доступне за викладом і стисле за змістом видання, яке починається з короткої хронології від Київської Русі до Мінських угод 2015 р. та закінчується списком літератури для подальшого вивчення, дозволяє ознайомитися з Україною за кілька годин – швидше, аніж триває, наприклад, політ з Нью-Йорка до Києва. Лишається сподіватися, що її читатимуть журналісти і експерти, котрі пишуть про Україну і котрі не завжди розуміють важливих історичних контекстів, без яких будь-який аналіз буде неповний.